

Obsah:**Nezvyklá míra spontánnosti (úvodník)***P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.* 1**„Svatostí křtu je terciář povolán ke svatosti“ – 1. část***P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.* 2**Dokument „Pro vás jsem se narodila“ (2. část)***Kontext Tereziina života* 6**Ničím se neznepokojuj: Tereziiny recepty pro život***Podle katecheze Benedikta XVI. z 2. 2. 2011**zpracoval P. David Vopřada* 11**Katecheze o Janovi od Kříže***Benedikt XVI. při generální audienci 16. 2. 2011* 16

Nezvyklá míra spontánnosti

se tentokrát projevila při vzniku nového čísla našeho časopisu. Programově jsem do prvního čísla letošního ročníku zařadil první část článku o svatosti křtu. Považuji za důležité, abychom i my čerpali z témat, určených našimi biskupy pro přípravu na jubileum příchodu slovanských věrozvěstů na Velkou Moravu. Článek přináší přepracovaný přepis přednášky, která zazněla při loňské celostátní pouti terciářů v Kostelním Vydří. Druhý článek – pokračování dokumentu k přípravě na jubileum narození svaté Terezie z Avily – se dal očekávat. Kde je tedy ta spontánnost, kterou jsem zmínil na začátku?

Dala vznik oběma dalším příspěvkům do tohoto čísla. Dvě katecheze Benedikta XVI. při generálních audiencích v měsíci únoru vedly P. Davida Vopřadu k tomu, že hlavní myšlenky z nich, provázené svým komentářem, „vyvěsil“ na svých webových stránkách. A souhlasil, abychom odtud čerpali. A P. Vojtěch Kohut, OCD, stejně spontánně přeložil katechezi o sv. Janu od Kříže a svůj překlad nám přímo nabídl. I když svatý Otec v těchto katechezích v mnohém prostě shrnuje fakta, která jsou vám, našim čtenářům, známá, přece velmi stojí za povšimnutí to, v čem spatřuje aktuálnost odkazu těchto velkých postav Karmelu pro naši současnost.

A po čase opět do tohoto čísla vkládáme složenku, kterou můžete použít, pokud byste na časopis chtěli přispět a nemáte možnost to udělat přímo – prostřednictvím kteréhokoli z bratří karmelitánů. Pán Bůh zaplať za všechnu Vaši podporu!

Přeji Vám a Vaším blízkým hojnost milostí v roce 2011!

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

1. část

„Svätostí křtu je terciář povolán ke svatosti“

P. Gorazd Cetkovský, O.Carm.

Naši biskupové nás vyzvali k tříleté přípravě na 1150. výročí příchodu svatých Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu, které budeme slavit v roce 2013. Za základní téma přípravy byly zvoleny tři iniciační svatosti: křest, biřmování a eucharistie. V roce 2011 má být naše pozornost zaměřena na křest, rozjímání o něm, prohloubení našeho vztahu k této svátosti. Pro nás karmelitány může být pobídkou k zapojení se do této přípravy také ta skutečnost, že svatý Cyril a Metoděj jsou patrony naší delegatury. Proto se chci nad křtem nyní spolu s Vámi zamyslet a tuto úvahu jsem nadepsal citací z čl. 20 Řehole karmelitánských terciářů: „Svätostí křtu je terciář povolán ke svatosti.“

V karmelské tradici se o křtu mluví velmi málo. V roce 1998 jsme v našem časopise (v prvním čísle toho ročníku) uveřejnili článek bosé karmelitky sestry Zdislavy „Vnímání svátosti křtu u sv. Terezie z Lisieux.“ Kromě toho psala o křtu i Edith Stein, ale zabývat se jejím textem by pro nás bylo pro tuto chvíli složité a příliš náročné a také není dostupný v českém překladu. Proč světci Karmelu o křtu mluví tak málo? Nejspíš proto, že v jejich době byl křest něčím naprosto samozřejmým. Celá společnost byla tvořena lidmi pokřtěnými (vyjma židů), a to pokřtěnými již záhy po narození.

V této souvislosti zmiňme, že již od doby sv. Jeronýma bylo zasvěcení se Bohu ke specifické formě života podle evangelia (askétů, křesťanských panen) považováno za jakýsi „druhý křest“ a bylo tak také nazýváno. Takto se potom na ně pohlíželo i nadále, setkáme se s tím ještě u sv. Terezie z Lisieux. Řeholní sliby bývaly velmi často přirovnávány ke křtu, což my bychom dnes už asi neudělali. Na jedné straně to ukazuje, že křest byl stále dobře v povědomí, ale na druhé straně to prozrazuje, že neopakovatelná síla křtu nebyla považována za nesrovnatelnou...

V současnosti je náš pohled na křest díky vývoji teologie a zbožnosti takovým způsobem obnovený, že nic jiného se křtem nesrovnáváme. Křest je jedinečná událost v životě křesťana. Ale předtím po staletí bylo vnímání křtu zeslabeno. I skutečnost, že se vstupem do řádu bylo přijímán nové jméno, s tím souvisela. Vzpomínám si ještě z dobry svého působení ve Frýdlantě nad Ostavicí, kde vedle nás žila komunita sester Misionářek práce Donum Dei, že tyto sestry, které pocházely z Afriky a z Oceánie, měly každá dvě jména.

*Křtitelnice s paškálem v poutním kostele Panny Marie Karmelské v Kostelním Vydří
(foto P. Serafím)*

Jedno v domorodém jazyce svého kmene, tj. „pohanské“, které znala jen jejich rodina, a pak jméno křesťanské, které dostaly při křtu a jímž byly běžně osločovány na veřejnosti. Takto se ještě v jejich rodném prostředí dotýkaly kultura předkřesťanská a křesťanská víra. Svátý Pavel píše: „Když se tedy někdo stal křesťanem, je to nové stvoření“ (2 Kor 5,17). A jestliže při vstupu do řádu bylo přijímáno nové jméno, projevoval tím dotyčný člověk jednak zřeknutí se sebe sama (odložení dosavadního občanského jména; jednotlivé doklady tohoto zvyku sahají do 6. století), jednak obecné tehdejší přesvědčení, že řeholní profese má podobné účinky jako svátost křtu...¹

Náš pohled na křest je dnes hodně prohlouben. Myšlenky, které teď zmíním, jsem převzal z knihy, která byla napsána v době II. vatikánského koncilu, tedy před téměř padesáti léty.² Ale mnohé, o čem píše, je aktuální stále, i dnes.

Když se zaměříme na úsilí o duchovní život, všimneme si, že různí světci a velké postavy duchovního života uplatňovali své způsoby modlitby a své důrazy ve zbožnosti. Sv. Františka Římská měla velký vztah ke svému andělu strážnému, svatá Terezie z Avily byla velkou ctitelkou svatého Josefa, atd. My, kteří usilujeme se od světců učit, sbíráme tyto podněty a snažíme se přidržet se jich – co možná všech zároveň. *Přidáváme* jednu modlitbu ke druhé, snažíme se obsáhnout mnoho. Ostatně vždyť autorita církve mnohé tyto jednotlivé modlitby, litanie, formy zbožnosti oficiálně doporučila a navíc obdařila odpustky...

„Je pochopitelné, že zmíněné *přidávání* nabývá v životě prostého věřícího mnohdy podivné podoby. (Takový člověk) stojí za vším, co učí katolická víra, plní všechny křesťanské povinnosti, chodí na mši a k přijímání, ale zároveň ještě s obavami a svědomitostí vyhlíží, zda lze někde dosáhnout větší jistoty: [a tak] koná každou novou pobožnost, patří do vícero bratrstev, nosí škapulíř různých řádů, usiluje získat každý dosažitelný odpustek, zajímá se o nejnovější vidění a zjevení, podniká dlouhé cesty, aby z úst nějaké mysticky obdařované dívky lapil nějaké směrodatné slovo... – a žije přitom ve stálé úzkosti, jestli jeho duše bude spasena. A pak je jen přirozeným důsledkem, že tu naprosto chybí nějaká proporcionalita a že nelze mluvit o nějakém jemnocitu v oblasti zbožnosti.“

K tomuto jemnocitu myslím patří právě schopnost rozlišování, co je důležité a co je přidané. Čeho se musím držet, a co opravdu není nezbytné obsáhnout.

1 Srov. Lexikon für Theologie und Kirche, Herder Freiburg 1962, heslo Name, odst. III. (sv. 7, sl. 783).

2 J. A. Jungmann, Glaubensverkündigung im Lichte der Frohbotschaft, kapitola: Addition oder Konzentration?, Tyrolia Verlag, Innsbruck-Wien-München, 1963, str. 53n.

nout. Křesťané prvních staletí svůj duchovní život, své přijetí evangelia a poznání Krista uchopili jako celek, nerozkládali to na dílčí pobožnosti. A naším úkolem je, abychom ve svém úsilí o důkladný duchovní život nepostupovali cestou „přídavků“, ale cestou „koncentrace“ – zaměření se na střed. Na to, co je jádro. Tak to prorocky vnímal J. A. Jungmann a upozornil: obecně platí, že teprve tehdy, když je něco vnímáno ve svých částech (po částech), je možný výběr (z nich, mezi nimi) a jsou možné *přídavky*. Při vši úctě k jednotlivým projevům a formám zbožnosti bude nadále třeba usilovat o *koncentraci* (zaměření se na střed, ne na další *přídavky*).

I když u nás ona takto rozkošatělá tradiční zbožnost, která jej tehdy obklopovala a o níž mluví, byla komunismem setřena a také, jak jsem řekl, uběhlo více než čtyřicet let, přece nám prospěje, abychom se k jeho myšlenkám vraceli.

To, o čem mluvíme, je dobře patrné, i pokud jde o různá zasvěcení se: Srdci Ježíšovu, Panně Marii, Duchu svatému, Srdci Mariinu apod. I tu je třeba moudrosti. Jinak se vrší jedno na druhé, a přitom obsah (vážnost) těchto úkonů se vyprazdňuje. Ano, všechna tato jednotlivá zasvěcení se jsou církví schválena a doporučena. „Ale vposledku musí katolický křesťan přece především myslet na to, že jeho zasvěcení se událo podstatně ve svátosti křtu a že je svátostně posilováno a stvrzováno každým uvědoměným spoluslavením oběti Nového zákona, tj. eucharistie.“

„To, že nějaká pobožnost či forma zbožnosti byla církví schválena, neznamená, že se má stát základním kamenem ve stavbě našeho života s Bohem.“ „Nemůžete kupit vícero „základních kamenů“. Ten je jen jeden – Kristus – a na něm stojí celá stavba.“ A my směřujeme k Bohu, jak vyznáváme pokaždé v závěru eucharistické modlitby: „skrze něho (Krista) a s ním a v něm.“ Kristus je pro nás cesta, jak to sám o sobě říká v evangeliu.

Tedy pro nás: je dobře, že se zasvěcujeme terciářskou profesí, je dobře, že nosíme škapulíř, ale buďme si dobře vědomi, že toto vše jen *přidáváme* k našemu základnímu zasvěcení, kterým patříme Kristu skrze křest. Naše zasvěcení se Kristu se událo *svátostně* ve křtu a je svátostně posilováno a stvrzováno tím, že spoluslavíme mši svatou.

Tímto úvodem jsem chtěl připravit půdu pro naše zamyšlení se nad tím, že křest je naše základní odevzdání se Kristu. A i když se pro mnohé z nás třebas odehrálo v útlém dětství, kam nedosahují naše vzpomínky, zůstává po celý náš život něčím, na čem stavíme, co je základním kamenem vztahu mezi Bohem a námi.

2. část

Dokument

„Pro vás jsem se narodila“

**PRVNÍ ČÁST: TEREZIÁNSKÉ KOŘENY CHARISMATU:
KONTEXT TEREZIINA ŽIVOTA A ZÁSADY PRO ČETBU**

Historický, společensko-kulturní a náboženský rámec Tereziina života

6. Společenským prostředím svaté Terezie je Kastilie 16. století, období velkých kontrastů, kde rozhodující úlohu hraje *vyšší třída*, v níž bují konvencionalismus, tituly a předepsaná etiketa (srov. Ž 37,6.10). Terezie, ač nevyhnutelně začleněná do dobového systému společenských tříd, na to reaguje v *Knize života* kritikou tří pseudohodnot této společnosti: kultu *cti*, hromadění *peněz* a vyhledávání *potěšení* (srov. Ž 20,25-28). Svatá Terezie se rodí a je vychovávána v době expanze říše krále Karla I. (tak ve Španělsku) a téhož Karla V. (tak v Německé říši; 1516-1556) a svou činnost a osobnost rozvíjí za panování Filipa II. (1556-1598). V té době přestává být Kastilie oblastí uzavřenou do sebe samé a otvírá se evropskému horizontu Itálie, Francie a Flander.

7. Terezie chová v hloubi duše obavy o problémy Evropy, ponořené do náboženských válek a vystavené hrozbě tureckých nájezdů, i o problémy v Africe. Zvláštní citlivost však ukazuje zejména pro široké panoráma Ameriky a jejích problémů. Terezii bylo pouhých sedmnáct let, když začal exodus jejích bratrů do Ameriky (v Tereziině slovníku „*do Indie*“). Od tohoto okamžiku již nikdy nepřestane obracet svůj pohled na americký kontinent. Během posledních dvaceti let jejího života se témata *Indie* stanou součástí jejího vnitřního světa a budou rozhodujícím faktorem jejího zakladatelského díla mezi bratry. Ohledně Terezie a jejího postoje vůči *Indii* se obvykle opakuje pouze to, že to bylo obvyklé místo zdroje přísunu peněz, které odtamtud dostávala. Avšak ona sama prožívala problém Ameriky na hlubší úrovni a doznala vůči němu radikálního vývoje. Informace měla stále z první ruky. Rozhodujícím podnětem pro ni ovšem byl rok 1565, kdy se na Karmelu svatého Josefa příležitostně zastavil františkánský misionář Alonso de Maldonado, žák a následovník otce Las Casase, odpůrce dobovatelských tažení a podporovatele misí. Terezie je při naslouchání těmto zprávám hluboce zasažena, jak to odpovídá citlivosti její doby, a nemůže se nestáhnout do samoty poustevny v klášterní zahradě, kde prosí Boha za ty milióny osob, které tam směřují

k zatracení. Náhle se jí otevřel nesmírný, zcela nový obzor (srov. Z 1,7; Dopis Lorenzovi de Cepeda ze 17. ledna 1570).

8. Ženě nepříslušelo ve španělské společnosti 16. století takové postavení, které by jí umožnilo být velkou protagonistkou, ani důležitá rozhodovací moc. Narážela na obtíže ve snaze získat přístup ke kulturním pramenům, neměla přístup na univerzitu, ani jí nebyla otevřena jiná střediska vzdělání či společenského postupu; nebyla jí dokonce dovolena četba duchovních knih v lidovém jazyce. Terezie bude protestovat proti těmto zákazům, které existují i uvnitř církve: „Nestačí, Pane, že nás svět drží umlčené, že pro vás neděláme na veřejnosti nic, co by za něco stálo, ani se neodvážíme mluvit o jistých pravdách, že potají pláčeme; a vy byste snad neměl vyslyšet tak spravedlivou prosbu? Tomu, Pane, nevěřím, pro vaši dobrotu a spravedlnost, neboť jste spravedlivý soudce, a ne jako pozemští soudcové, kteří – jako Adamovi synové, a koneckonců, všichni muži – nenacházejí ženskou ctnost, kterou by nepodezřívají“ (CE 4,1; srov. 35,2; Ž 26,2). Aniž by o to usilovala, promění se Terezie v podněcovatelku hnutí ženské kultury. Vstoupí do proudu španělské duchovní literatury první poloviny 16. století. Když zakládá nový Karmel, trvá na tom, aby mnišky byly schopné modlit se liturgii hodin a pomáhat při chorálním zpěvu (srov. St 6). Když však nedlouho nato zazvoní u dveří jejího Karmelu negramotná pastýřka z Almendralu, Anna García (budoucí Anna od svatého Bartoloměje), Terezie ji v rozporu s tímto požadavkem přijme. Sama ji naučí číst a psát. Na novém Karmelu bude Terezie přítelkyní knih, dopisů a vzdělanců, lidových písní a... písní bratra Jana od Kříže. A později, koncem 16. a začátkem 17. století, se vytvoří zástup vzdělaných karmelitek, mezi nimiž vynikají Marie od svatého Josefa, Cecílie od Narození a Anna od Trojice (z Calahorry).

9. Co se týče náboženského prostředí, Kastilie byla společností teokratickou a téměř výlučně katolickou: Židé byli ze Španělska vyhnáni roku 1492 a ti, kdo měli židovské předky a sami byli konvertity, byli perzekuováni kvůli podezření, že stále vyznávají svou původní víru. Pronásledováni byli rovněž ti, kdo přišli do kontaktu s protestantskou reformací. Tak zde zůstaly jen malé skupiny muslimů (morisků). Terezie se již jako dítě zmíní o nepřátelské zemi Maurů a o možnosti podstoupit tam mučednictví (srov. Ž 1,5) a ona sama a její rodina budou muset vyvracet podezření ohledně čistoty své krve, tj. ohledně židovského původu. Znamé jsou i její názory na protestantskou reformaci: vnímala ji z politicko-náboženského prostředí, v němž žila (srov. CV 1,2).

10. Španělská společnost Zlatého věku byla okázale náboženská ve svých strukturách, zvycích i způsobu uvažování. To mělo za následek, že lidová zbožnost se přetvořila ve všeobklopující výchovný faktor: je přítomna ve

všech sférách. V dětském věku ji Terezie zakouší v rodině. Pak ji prožívá rozdílnými způsoby v průběhu svého řeholního života, jako určitý protipól konventní liturgie. A nakonec ji, byť velmi protřibenou, včleňuje do svého mystického života. Nejvýznamnější skutečností je právě spojení lidové zbožnosti s mystickou zkušeností: den ode dne víc zakouší Terezie „nesmírnou krásu Kristovy tváře“, hluboce citově prožívá společenství s Trojicí atd., a přesto pro ni v každodenní i komunitní praxi zůstanou takřka nepostradatelnými: obrazy (srov. CV 34,11), svěcená voda, procesí, lidové písně. Inkvizice byla ve španělské církvi i společnosti té doby jednou z institucí, které nejvíce ovlivňovaly každodenní život. Totéž platí pro Terezii. Inkviziční zásahy zpochybní jak její osobu a její mystické milosti (srov. Ž 33,5), tak i první z jejích spisů, *Knihu života*. Ona přesto atmosféře strachu z inkvizice, který se po Kastilii šíří, nepodlehne.

11. Církev se pro Terezii i pro celou dobu Filipa II. ztotožňuje s klérem a hierarchií. Klérus tvoří sociální vrstvu, která je Terezii nejbližší a nejvíce ovlivňuje život řeholnic. Terezie vstupuje do kontaktu s nejrůznějšími vrstvami církevní hierarchie. Velmi si váží biskupů, které zná, zvláště pozitivně však hodnotí kněze. Kněz pro ni není zaměstnanec, nýbrž praporečník, jakýsi kapitán křesťanů. Je to *obránce* Kristovy věci (srov. CV 3,1-2). V církevních dějinách bývá Terezie začleňována do rámce reformních proudů Kastilie v širokém hnutí katolické reformy, která začíná v polovině 14. století a je usměrňována zejména Tridentským koncilem; toto hnutí se snažilo vštípit církvi nového ducha, který by povzbudil křesťanský život, vzdělanost, teologii a semináře.

12. Tereziin mystický život a její touha vytvořit malou kontemplativní komunitu s novým duchem i stylem života předchází Tridentský koncil, třebaže vzápětí se ukáže být v souladu s jeho průběhem a uplatňováním. Terezie jej často nazývá *posvátným koncilem*. Ona sama však není jen jednou reformátorkou řeholního života navíc, je také nositelkou charismatu a inspirátorkou určitého životního stylu uvnitř církve, charakterizovaného jejím křesťanským humanismem. Otevřena transcendenci, která je společenstvím trojiční lásky a přátelství s Kristem – Bohem a člověkem, který rozumí našim slabostem – má svatá Terezie vysoké povědomí o lidské osobě a váží si lidských schopností (srov. CV 4,4; 41,7; 1H 1,1nn). Její mystika je navíc mystikou prockou, zkušeností tak mocnou, že se vyjadřuje slovem, které nás zve, inspiroje a pobízí, a stává se tak svědectvím pro společnost a církev.

13. Prostě a konkrétně popisuje svatá Terezie nemnoha slovy hodnotu křesťanské výchovy, které se jí dostalo v rodině: „To, že jsem měla ctnostné a bohabojné rodiče, by mi spolu s tím, co mi dopřával Pán, stačilo – kdybych já

nebyla tak ubohá – abych byla dobrá“ (Ž 1,1). Obraz rodiny, načrtnutý Terezii na prvních stránkách *Knihy života*, je ryze pozitivní a jasně charakterizovaný, nesený zdravým křesťanským humanismem. Portrét jejího otce, dona Alonsa, je portrétem spravedlivého a umírněného muže, přítele pravdy, společensky orientovaného, oddaného četbě, úctě k eucharistii, bohatého na skutky lásky vůči chudým a milosrdného k nemocným a sloužícím (srov. tamtéž,2). Velmi podobný je i ženský portrét paní Beatrix, její matky: trpělivá, prozíravá, velmi klidná a inteligentní, nakloněná pěstování mariánské úcty a ostatních křesťanských ctností u svých dětí (srov. tamtéž,3). Terezie, která tak usilovně a intenzivně vykonávala své poslání *Matky duchovních osob*, jak uvnitř, tak vně Karmelu, pečovala také o tento aspekt rodinného života. Nejdříve jako mniška, která se zajímala o duchovní život svého otce (srov. tamtéž 7,13); a následně jako mystička se zájmem o duchovní život svých bratří.

14. Na tomto pozadí prožívá Terezie mezi svými osmnácti a dvaceti lety, v rámci vývoje svého povolání, i okamžik vstupu do karmelitánského klášteřa Vtělení. Zde si uvědomila, že je zasazena do duchovní tradice staletých kořenů, intenzivně inspirované Biblií a založené na Řeholi. Karmelitánská řehole je hned po Písmu nejcitovanějším textem svěťice. Sepsána v prvním desetiletí 13. století byla následně upravena a potvrzena za pontifikátu Inocence IV. (1247) a tento takto dotvořený text označuje Terezie jako „prvotní Řeholi“ (srov. Ž 36,26). Na prvních stránkách *Cesty dokonalosti* řekne svým mniškám, že při zakládání tohoto „koutku (...) měla v úmyslu, aby se zachovávala tato Řehole naší Paní a Vládkyně s *takovou* dokonalostí jako na počátku“ (CV 3,5). Pobídky, vycházející z Řehole, které přijímá za své s největší intenzitou, jsou *evangelijní chudoba* (srov. Ž 35), *modlitba* (srov. CV 4,4), *samota cely* (srov. C 8; C 4,9), *mlčení* (srov. 3H 2,13), *práce* a příklad svatého Pavla, stejně tak jako tradiční vztah mezi Řeholí a vzorem Panny Marie; to je také důvod, proč je Řehole Terezii obvykle nazývána „Řehole Panny“, nebo „Řehole Naší Paní z hory Karmel“ (srov. Z 14,5; Ž 36,26).

15. Během celkem sedmadvaceti let pobytu v klášteře Vtělení prochází Terezie značným duchovním růstem: četba svatého Augustina a vidění Krista, posetého ranami, způsobí v jejím řeholním životě definitivní změnu (srov. Ž 9,1.8). V klášteře Vtělení dochází rovněž k mystickým milostem, které popisuje v *Knize života*. Ty jsou proloženy christologickými zkušenostmi, které soustředí její mystický život na prožívání Kristova svatého lidství (srov. Ž 22), přes milost probodení srdce (tzv. transverberaci; srov. Ž 29,13) až k charismatickým milostem, které ji podnítl k založení nového Karmelu. Zde se odehrává rozhodující událost, která má změnit směr jejího života, a to až v roce 1554, tedy po téměř dvaceti letech karmelitánského života. Terezie nás o ní

zpravuje v deváté kapitole svého autobiografického líčení. Skutečnost spočívá již ne v překlenutí zápasu, který svedla během předcházejících deseti let, nýbrž v otevření se nového horizontu k novému způsobu, jak se vztahovat k Bohu a jak čelit každodennímu životu. Popisuje to takto: „Měla jsem už předtím několikrát počátky toho, co nyní povyprávím. Stávalo se mi při tomto přítomnění, kterým jsem se uváděla ke Kristu, jak jsem řekla, a dokonce někdy i při četbě, že mi náhle přišel pocit Boží přítomnosti, při kterém nešlo nijakým způsobem pochybovat o tom, že je v mém nitru nebo já celá pohroužena v něm“ (Ž 10,1). Šlo jednoduše o počátek mystického života; začátek nového způsobu modlitby a života, s důsledky, které ještě netušila ani ona sama. Jde o její zkušenost nového života, která dá vzniknout novému Karmelu. Začíná tak druhé období jejího života (1554-1582), charakterizované intenzivními mystickými zkušenostmi, jejichž svědkem bude Jan od Kříže, zpovědník v klášteře Vtělení během tříletí 1571-1574, kdy zde Terezie byla převorkou. Toto období zároveň charakterizuje její intenzivní spisovatelská a zakladatelská činnost, na které bude mít rovněž účast Jan od Kříže a která se v podstatě potáhne až do její smrti. *(Pokračování v příštím čísle.)*

Ávilské hradby mohly být dost dobře Terezii inspirací k jejímu obrazu „hradu v nitru“

Ničím se neznepokojuj: Tereziiny recepty pro život

Podle katecheze Benedikta XVI. z 2.2. 2011 zpracoval P. David Vopřada

Pro návštěvníky generální audience 2. února tohoto roku si Svátý Otec připravil malé překvapení. Ukončil sérii promluv o středověkých postavách teologů a žen, aby výkladem o další ženě započal seriál věnovaný učitelům církve. Laťku nasadil hodně vysoko, protože se věnoval světici, „která představuje jeden z vrcholů křesťanské spirituality všech dob“ – svatě Terezii od Ježíše, známé také jako Terezie z Ávily. Mnohé její rady a postřehy jsou výborným vkladem do života. Na pár z nich, inspirovan papežovou promluvou, upozorním.

Není asi zapotřebí znovu přinášet životopis Teresy de Cepeda y Ahumada, narozené v kastilském městě „zpěvů a svatých“, a připomínat její dětské útky, vedené touhou dojít mučednictví a „vidět Boha“. Jak sama vypráví, už malé dítě může pochopit základní pravdu o světě, „kterou Terezie shrnula do dvou základních principů. Totiž na jedné straně „fakt, že všechno, co patří tomuto světu, pomíjí“, a na druhé straně poznání, že pouze Bůh je „navždy, navždy, navždy“.

Totéž téma se vrací v proslulé básni

**Nada te turbe;
nada te espante;
todo se pasa;
Dios no se muda,
la paciencia todo lo alcanza.
Quien a Dios tiene,
nada le falta.
Sólo Dios basta.**

**Nic ať tě nezmate,
nic ať tě neděsí.
Všechno pomíjí,
Bůh se nemění,
trpělivost docílí všeho.
Tomu, kdo má Boha,
tomu nic nechybí.
Bůh sám stačí!**

Papež dále mluvil o základních momentech Tereziina života: o jejím vstupu na Karmel, o klášterním životě a jeho těžkostech, o mystické zkušenosti s Kristem přítomným v jejím nitru, o rodící se myšlence reformy karmelitánského řádu a zakládání prvních reformovaných klášterů, o setkání se sv. Janem od Kříže, zkrátka o životě plném aktivity, který se uzavřel v noci ze čtvrtka 4. na pátek 15. října 1582 (skutečně, Terezie umírá jen pár hodin nato, co začal platit gregoriánský kalendář), poté, co se jí ze rtů vydraly poslední dvě věty: „Umírám nakonec jako dcera církve“ a „Už nadešla, můj Ženichu, chvíle, kdy se uvidíme“. Blahořečena byla roku 1614 a už roku 1622 kanonizována.

Roku 1970 pak ji papež Pavel VI. prohlásil za učitelku církve. Terezie je učitelkou, která sice „neprošla akademickou formací“, ale věděla, že od „teologů, autorů knih a duchovních učitelů“ se může naučit mnohému. I když ve své nauce těžila především z „toho, co osobně prožila, nebo co pozorovala na zkušenostech druhých“, učila se také od „světců“ své doby prostřednictvím svých přátelství s nimi i „četbou církevních otců: svatého Jeronýma, svatého Řehoře Velikého a svatého Augustina.“ V jejích spisech je tato inspirace patrná, a já musím říci, že patologovi se Terezie čte opravdu dobře – její spisy pro něj představují známý terén.

Svatý Otec ve své promluvě pak krátce charakterizoval její díla, do nichž svěřila svou zkušenost, v nichž učí druhé tomu, co se sama naučila (i tím se podobá svatému Ambroži, jímž se já při svém studiu patristiky zabývám). Připomněl přitom zvláště její slavný příměr: srdce jako hrad v nitru, v jehož středu, v sedmých komnatách, prodlévá hledaný a očekávaný Snoubenec, Kristus.

Zajímavé však bude pozastavit se nad body, které v Tereziině nauce Benedikt XVI. vyzdvihl. Jako každý, kdo se s karmelitánskou a tereziánskou spiritualitou setkal, i on bojoval s tím, jak ji shrnout do pouhých několika slov.

Pokusil se ji vystihnout následujícím způsobem:

1. Svatá Terezie za „základ veškerého křesťanského života“ považuje evangelijní **ctnosti**:
 - a) zejména odstup od majetku čili evangelní chudobu – to se netýká pouze řeholníků či karmelitánů, ale „nás všech“;
 - b) „vzájemnou lásku jako podstatný prvek komunitního a společenského života“ – ač je Terezie tak vysoce kontemplativní osoba, bude svým sestrám doporučovat spíše Martu než Marii z Lukášova evangelního příběhu (12, 38–44);
 - c) „pokoru jako lásku k pravdě“ – nikoli tedy falešný pocit, že nejsem k ničemu, ale poznání krásy i slabosti člověka; lidské srdce pro ni bude nádherným diamantem, a přesto zároveň ničím v porovnání s Bohem, který jediný je svrchovaný;
 - d) „rozhodnost jako plod křesťanské odvahy“ – opět: tato kontemplativní žena nesejí nespokojeně a nečinně v ústraní, ale provádí reformu řádu a církve, začíná přitom u svého vlastního nitra;
 - e) „teologální naději, kterou popisuje jako živou vodu“;
 - f) „Nezapomíná však ani na lidské ctnosti: vlídnost, opravdovost, mírnost, zdvořilost, veselou mysl, ušlechtilost.“

2. „Svatá Terezie vybízí ke hlubokému souladu s velkými biblickými postavami a k **naslouchání Božímu Slovu**. Cítí se spřízněna především se snoubenkou z Písne písní a s apoštolem Pavlem a samozřejmě s trpícím Kristem a s Ježíšem v eucharistii.“
3. „Světiče dále zdůrazňuje důležitost **modlitby**; modlitba – říká – je „přátelský rozhovor s Tím, o němž víme, že nás miluje“ (*Život* 8, 5).“ Tato definice modlitby překvapila již mnohého, kdo otevřel *Katechismus katolické církve* a našel tam ocitováno. Jak papež připomněl, nejde o jen její vynález, ale Terezie zde stojí v řečišti nejlepší teologické tradice, nestává se jen učitelkou, ale – podobně jako sv. Ambrož, jemuž je v pojetí duchovního života velmi blízká – tou, která **uvádí do tajemství**, tedy provádí mystagogii.

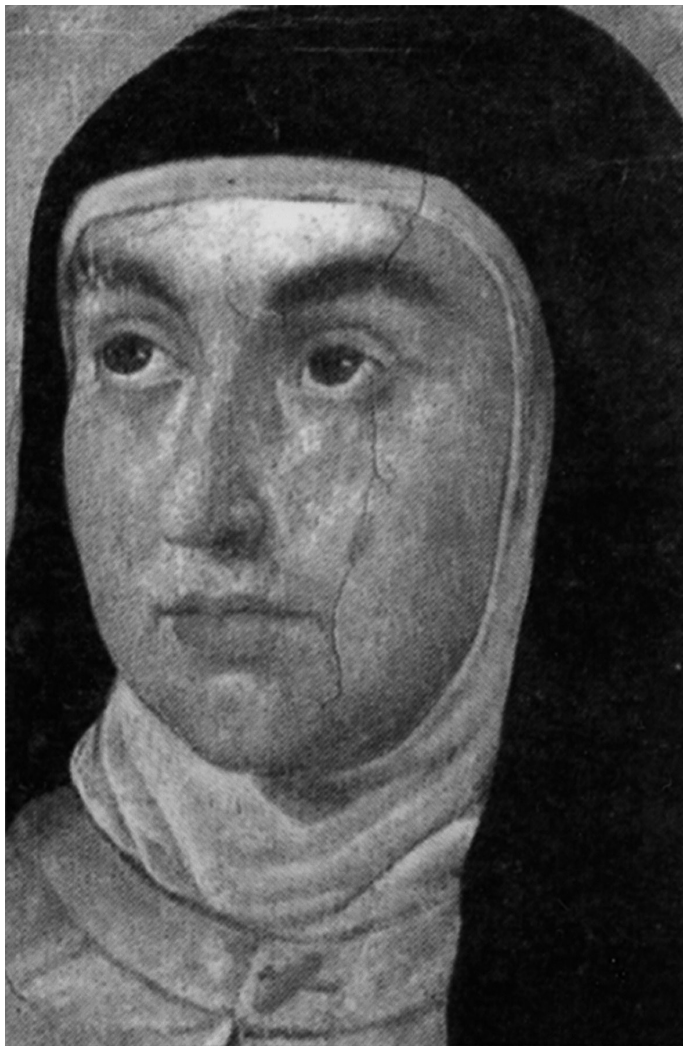
Zmíněná myšlenka svaté Terezie je v souladu s definicí teologální lásky, kterou podává svatý Tomáš Akvinský: láska je „*amicitia quaedam hominis ad Deum*“, tedy určitý druh přátelství člověka s Bohem, který své přátelství nabídl člověku jako první; iniciativa vychází od Boha (srov. *Summa Theologie* II-II, 23,1).

„Modlitba je život a rozvíjí se postupně a zároveň s růstem křesťanského života: začíná modlitbou mluvenou, potom přechází do nitra v meditaci a usebrání, až dochází ke sjednocení z lásky s Kristem a s Nejsvětější Trojicí. Přitom samozřejmě nejde o rozvoj, ve kterém vystoupení na jeden stupeň znamená opuštění předcházejícího typu modlitby, ale spíše o postupné prohlubování vztahu s Bohem, který proniká celý život. Spíše než pedagogii modlitby podává Terezie její opravdovou „mystagogii“. Čtenáře svých děl učí modlitbě tak, že se modlí spolu s ním; často totiž přerušuje své vyprávění nebo výklad a přechází do modlitby.“

4. „Dalším tématem, drahým této světi, je **ústřední postavení Kristova lidství**. Pro Terezii je totiž křesťanský život osobním vztahem k Ježíši, vrcholícím ve sjednocení s Ním skrze milost, lásku a napodobení. Odtud plyne důležitost, kterou Terezie přikládá rozjímání o utrpení Páně a o eucharistii, jakož i o **přítomnosti Krista v církvi**, jež je pro každého věřícího jádrem liturgie. Svatá Terezie žije bezpodmínečnou láskou k církvi. Projevuje živý „*sensus ecclesiae*“ (vnímavost pro církev) uprostřed rozdělení a konfliktů v církvi své doby. Reformuje karmelitánský řád s úmyslem lépe sloužit a lépe hájit „svatou katolickou církev římskou“ a je ochotna dát za ni svůj život (srov. *Život* 33,5).“

5. Posledním aspektem tereziánské nauky, na který papež poukázal, je „**dovršení** (biblicky řečeno: nová nebesa a nová země) **jako očekávání celého křesťanského života a jeho konečný cíl.**“ Světice má velmi jasnou představu Kristovy „plnosti“, ke které má křesťan dospět. Na závěr *Hradu v nitru* popisuje Terezie v poslední „komnatě“ tuto plnost, uskutečněnou přebýváním Trojice v duši, sjednocením s Kristem skrze tajemství jeho lidství.“

*Svatá
Terezie
z Ávily*

Vyjmenované body této nauky jsou podle papeže natolik podnětné, že o Terezií lze hovořit jako o „opravdové učitelce křesťanského života pro věřící všech dob.“ Někdoby snad mohl toto označení považovat za unáhlené. Jak může takto hluboká mystička – nejširší veřejnosti povědomá snad jen z Berniniho *Extáze sv. Terezy* v římském kostele S. Maria della Vittoria (v jehož sakristii se český návštěvník nadchne pro panorama bitvy na Bílé hoře) – oslovit člověka dnešní doby, kterou mnozí považují za chudou na duchovní hodnoty? Podle papeže je tomu právě naopak: Terezie je učitelkou duchovního života pro dnešní dobu velmi příhodnou. Proč? Učí totiž právě nás, jak „být neúnavnými svědky Boha“, jak psát svůj „vlastní životopis“ jako „knihu skutků Pánova milosrdenství“. Terezie učí, jak být svědky „Boží přítomnosti a Božího působení, učí nás skutečně pociťovat žízeň po Bohu, která **je v našem srdci**, touhu vidět Boha, hledat Boha, rozmlouvat s Ním a být Jeho přáteli. Toto přátelství je pro nás všechny nezbytné a musíme je hledat den za dnem znovu.“

Právě tato touha stávat se svědky „Boží přítomnosti a Božího působení“ přivádí i nás, uspěchané a chvátající lidi dneška, k tomu, „abychom každý den věnovali náležitý čas modlitbě, otevřenosti k Bohu, cestě hledání Boha, abychom jej uviděli, abychom našli jeho přátelství a tím pravý život.“ Vždyť avilská svěřice nám v tom může být sama vynikajícím příkladem: stěží si lze představit čínorodějšího člověka, a přitom žila hluboce kontemplativně. Modlitba, tak jak ji prožívala a jak jí také sv. Terezie učí, umožňuje člověku sestoupit k jádru vlastní existence a nalézt ji. Jak podotýká papež, „mnozí z nás by totiž měli říci „nežiji, skutečně nežiji, protože nežiji podstatu vlastního života“. **Čas modlitby** proto není časem ztraceným, nýbrž časem, **ve kterém se otevírá cesta života**, na níž si osvojujeme od Boha vroucí lásku k Němu, k Jeho církvi a konkrétní lásku k našim bratřím.“ To nakonec kladla na srdce svým sestrám i Terezie, když jim za vzor kontemplativního života dávala čínorodou Martu z epizody v Lukášově evangelium.

Toto povzbuzení k modlitbě může být inspirativní pro každého z nás, třeba i dost aktuálně. Možná pak na lidi a na církve a svět kolem sebe budeme méně naříkat, stěžovat si či nadávat, ale začneme je tak více milovat! To je ostatně jediná cesta k reformě církve – to už vyzkoušela svatá Terezie z Ávily. Její recept se osvědčil. Není důvodu, proč by nemohl „zafungovat“ i při našem všedním životě v dnešních dnech.

Katecheze o Janovi od Kříže

Benedikt XVI. při generální audienci 16.2.2011

Drazí bratři a sestry,

před dvěma týdny jsem představil postavu velké španělské mystičky, Terezie od Ježíše. Dnes bych chtěl mluvit o jiném významném světci téže země, o duchovním příteli svaté Terezie a reformátorovi – spolu s ní – karmelitánské řeholní rodiny: o svatém Janovi od Kříže, který byl prohlášen učitelem církve papežem Piem XI. v roce 1926 a tradicí nazván *Doctor mysticus*, (Mystický učitel).

Jan od Kříže se narodil roku 1542 v malé vesničce Fontiveros, poblíž Ávily, ve Staré Kastilii, jako syn Gonzala de Yepes a Cataliny Alvaréz. Rodina byla velmi chudá, neboť otec, šlechtického původu z Toleda, byl za to, že se oženil s Catalinou, chudobnou tkadlenou hedvábí, vyhnán z domu a vyděděn. V Janově útlém věku jeho otec zemřel a Jan se jako devítiletý chlapec přestěhoval s matkou a bratrem Františkem do Mediny del Campo (u Valladolidu), obchodního a kulturního centra. Zde navštěvoval kolej *de los Doctrinos* a rovněž vykonával prosté práce pro sestry při konventním kostele Maří Magdalény. Následně byl přijat, s ohledem na jeho lidské kvality a studijní výsledky, nejprve jako ošetřovatel do Špitálu Početí a pak i do jezuitské koleje, zřízené v Medině del Campo teprve nedávno: sem začal Jan docházet jako osmnáctiletý a po tři léta studoval humanitní obory, rétoriku a klasické jazyky. Na konci této formace již měl jasno, co se týče povolání: rozhodl se pro řeholní život a mezi tolika řády, přítomnými v Medině, se cítil být volán na Karmel.

V létě roku 1563 vstoupil do noviciátu ke karmelitánům v tomto městě a přijal řeholní jméno „od sv. Matěje“. Následujícího roku byl určen ke studiu na prestižní univerzitě v Salamance, kde po tři léta absolvoval humanitní a teologická studia. V roce 1567 byl vysvěcen na kněze a vrátil se do Mediny del Campo, aby tam slavil primiční mši svatou, obklopen přízní svých příbuzných. A právě zde došlo k prvním setkání mezi Janem a Terezií od Ježíše. Setkání bylo rozhodující pro oba: Terezie mu vyložila plán reformy Karmelu rovněž v mužské větvi řádu a nabídla Janovi, aby se k němu „pro větší slávu Boží“ přidal; mladý kněz byl okouzlen Tereziinými ideami natolik, že se stal velkým zastáncem jejího úmyslu. Oba po několik měsíců společně pracovali a sdíleli přítomné ideály a záměr co nejdříve otevřít dům bosých karmelitánů:

k tomu došlo 28. prosince 1568 v Duruelu, na osamělém místě v ávilském kraji. S Janem tvořili tuto první reformovanou mužskou komunitu další dva společníci. Při obnovení řeholní profese podle prvotní řehole přijali nová jména: Jan se tehdy nazval „od Kříže“ a pod tímto jménem bude následně všeobecně znám. Koncem roku 1572, na žádost svaté Terezie se stal zpovědníkem a vikářem kláštera Vtělení v Ávile, kde se svěřice stala převorkou. Byla to léta jejich úzké spolupráce a duchovního přátelství, která obohatila oba. Do tohoto období spadají rovněž nejdůležitější tereziánská díla a první Janovy spisy.

Přilnutí k reformě Karmelu nebylo snadné a stálo Jana i těžká utrpení. Nejbolestnější událostí byl v roce 1577 jeho únos a uvěznění v konventu karmelitánu původní observance v Toledu, na základě nespravedlivého obvinění. Po několika měsících byl světec vězněn, zbaven tělesných a duchovních opor a vystaven fyzickému a morálnímu nátlaku. Zde složil, kromě jiných básní, svou slavnou *Duchovní píseň*. Konečně se mu v noci ze 16. na 17. srpna 1578 podařilo dobrodružným způsobem utéci a uchýlit se do kláštera bosých karmelitů v tomtéž městě. Svatá Terezie a jeho reformovaní spolubratři vítali s nesmírnou radostí jeho osvobození a po krátkém čase fyzického zotavení byl Jan určen do Andaluzie, kde strávil deset let v různých konventech, zvláště v Granadě. Zastával v rámci řádu stále významnější úřady, až se stal provinčním vikářem, a dovršil sepsání svých duchovních pojednání. Následně se vrátil do rodné země jako člen generálního vedení tereziánské řeholní rodiny, která se již těšila plné právní autonomii. V roce 1591 byl zproštěn veškerých zodpovědných úkolů a byl určen pro novou řeholní provincii v Mexiku. Zatímco se s dalšími deseti spolubratry připravoval na dlouhou cestu, stáhl se do ústraní jednoho konventu poblíž Jaén. Tam těžce onemocněl. S příkladným klidem a trpělivostí odolával Jan velikým bolestem. Zemřel v noci ze 13. na 14. prosince 1591, zatímco jeho spolubratři recitovali matutinum. Rozloučil se s nimi slovy: „Dnes budu zpívat matutinum v nebi.“ Jeho tělesné pozůstatky byly přeneseny do Segovie. Blahořečen byl Klementem X. v roce 1675 a svatořečen Benediktem XIII. v roce 1726.

Jan je považován za jednoho z nejvýznamnějších lyrických básníků španělské literatury. Jeho velkými spisy jsou: *Výstup na horu Karmel*, *Temná noc*, *Duchovní píseň* a *Živý plamen lásky*.

V *Duchovní písni* představuje svatý Jan cestu očišťování duše, a tedy postupné radostné nabývání Boha, dokud duše nedojde až k zakoušení toho, že miluje Boha toutéž láskou, kterou je Jím milována. *Živý plamen lásky* pokračuje v této perspektivě, detailně popisuje stav přetvářejícího sjednocení s Bohem. Jan stále používá příměr ohně: jako oheň, který plane pořád víc, spaluje dře-

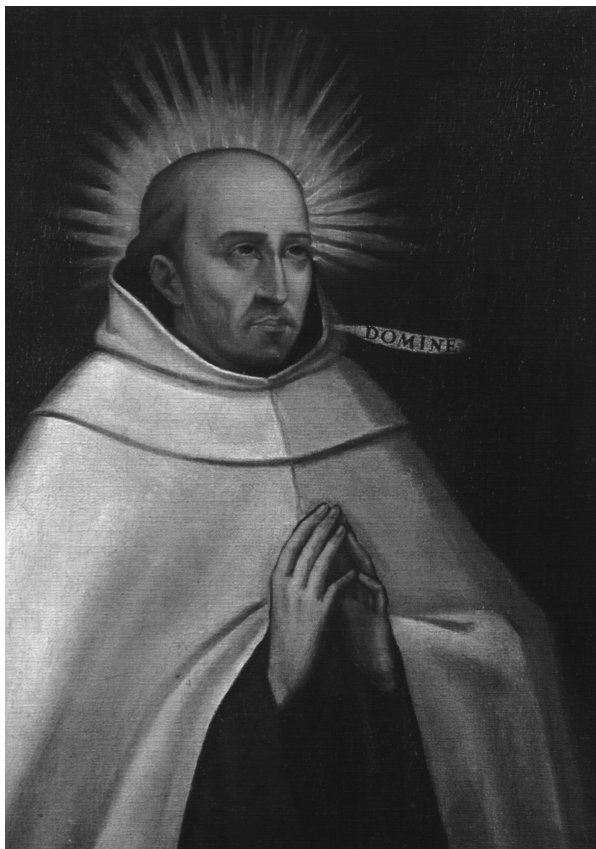
vo, takže je natolik přetváří, že se i ono samo stává plamenem, tak i Duch svatý, který za temné noci očišťuje a tříbí duši, časem ji natolik osvěcuje a zahřívá, jakoby se ona sama stávala plamenem. Život duše je ustavičným svátkem Ducha svatého, který dává vytušit slávu sjednocení s Bohem na věčnosti.

Výstup na horu Karmel představuje pokrok na duchovní cestě z pohledu postupného očišťování duše, nezbytného k dosažení vrcholu křesťanské dokonalosti, symbolizované vrcholem hory Karmel. Toto očišťování je líčeno jako putování, na které se člověk vydá svou spoluprací s Božím působením, aby osvobodil duši od každého lnutí či náklonnosti, která by byla v rozporu s Boží vůlí. Očištění, které – má-li vést až ke sjednocení lásky s Bohem – musí být úplné, začíná očištěním života smyslu a pokračuje tím, jehož se dosahuje prostřednictvím tří teologálních ctností: víry, naděje a lásky. Ty očišťují rozum, paměť a vůli. *Temná noc* popisuje „pasivní“ aspekt neboli Boží zásah do tohoto procesu „očišťování“ duše. Lidské úsilí je totiž neschopné dojít až k nejhlubším kořenům špatných náklonností a návyků osoby: může je pouze přibrzdit, nikoli zcela vykořenit. Aby byly skutečně vykořeněny, je zapotřebí zvláštního Božího působení, které radikálně očistí ducha a disponuje jej ke sjednocení lásky se Sebou. Svatý Jan definuje takové očištění jako „pasivní“ právě proto, že i když je duši přijaté, je uskutečněno tajemným působením Ducha svatého, který jako ohnivý plamen spaluje každou nečistotu. V tomto stavu je duše podrobena zkouškám všeho druhu, jako kdyby se nacházela v temné noci.

Tyto odkazy na Janova hlavní díla nám napomáhají, abychom se přiblížili hlavním bodům jeho obsáhlé a hluboké mystické nauky, jejímž účelem je popsat jistou cestu, jak dospět ke svatosti, ke stavu dokonalosti, k němuž Bůh volá všechny. Podle Jana od Kříže vše, co existuje, je stvořené od Boha a dobré. Prostřednictvím tvorů můžeme dojít k objevu Toho, který v nich zanechal své stopy. Víra je ovšem jediný zdroj, darovaný člověku k tomu, aby poznával Boha takového, jaký je sám v Sobě, jako trojjediný Bůh. Všechno, co chtěl Bůh sdělit člověku, řekl v Ježíši Kristu, ve svém Slově, jež se stalo tělem. Ježíš Kristus je jedinou a definitivní cestou k Otci (srov. Jan 14,6). Cokoli stvořené není ničím ve srovnání s Bohem a mimo Něj nemá nic hodnotu: z toho vyplývá, že k tomu, aby člověk dospěl k dokonalé Boží lásce, se musí každá jiná láska připodobnit lásce Boží v Kristu.

Proto svatý Jan od Kříže zdůrazňuje nezbytnost očišťování a vnitřního vyprázdnění k přetvoření v Boha, což je jediným cílem dokonalosti. Toto „očišťování“ nespočívá jednoduše ve fyzickém odnětí věcí nebo jejich užívání; duši činí čistou a svobodnou to, když se odstraní každá nezřízená závislost

na věcech. Všechno musí mít své místo v Bohu jako středu a cíli života. Dlouhý a namáhavý proces očišťování vyžaduje jistě osobní námahu, ale skutečným protagonistou je Bůh: všechno, co může udělat člověk, je „disponovat se“, být otevřen božskému působení a neklást mu odpor. Rytmus růstu víry, naděje a lásky jde ruku v ruce s dílem očišťování a s postupným sjednocováním se s Bohem až k přetvoření v Něj. Když se dospěje k tomuto cíli, duše se hrouží do samotného trojičného života, takže svatý Jan o ní tvrdí, že dospívá až k tomu, že miluje Boha toutéž láskou, jakou ji miluje On, protože miluje v Duchu svatém. Proto má Mystický učitel za to, že k opravdovému sjednocení lásky s Bohem nedochází, pokud nevrcholí trojičným sjednocením. V tomto svrchovaném stavu poznává svatá duše všechno v Bohu a nepotřebuje již prostřednictví tvorů, aby k Němu došla. Duše se již cítí zaplavena božskou láskou a plně se v ní raduje.

Tento obraz sv. Jana od Kříže jistě nepatří k „nejsladším“. Jde o prosté dílo anonymního malíře, které vzniklo na přání generálního představeného bosých karmelitánů P. Jana od Ducha svatého. Cenné je, že obraz byl namalován v době, kdy ještě žila řada těch, kdo Jana osobně znali. Uchovává se v klášteře bosých karmelitánů v Segovii.

Draží bratři a sestry, nakonec zůstává otázka: má tento světec se svou vznešenou mystikou, s tímto náročným putováním k vrcholu dokonalosti, co říci i nám, obyčejným křesťanům, kteří žijeme v okolnostech dnešního života? Nebo je příkladem a vzorem pouze pro několik vyvolených duší, které mohou doopravdy nastoupit tuto cestu očišťování mystického výstupu? Abychom našli odpověď, musíme si být především vědomi, že život svatého Jana od Kříže nebyl nějakým „vznášením se na mystických oblacích“, nýbrž byl životem velmi tvrdým, velmi praktickým a konkrétním, ať už jako reformátora řádu, který narážel na tolik odporu, ať už jako provinčního představeného nebo jako vězně v rukou spolubratrů, kdy byl vystaven neuvěřitelným urážkám a fyzickému trýznění. Byl to opravdu tvrdý život, ale právě během měsíců, strávených ve vězení, napsal Jan jedno ze svých nejkrásnějších děl. A takto můžeme pochopit, že putování s Kristem, kráčení s Kristem-Cestou, není další přítěží k již tak dost tvrdému jhu našeho života, není něčím, co by naše břemeno učinilo ještě těžším, ale je něčím docela odlišným, je světlem, je silou, která nám pomáhá nést toto břemeno. Nosí-li v sobě člověk velkou lásku, tato láska mu takřka dává křídla, takže lehčeji snáší všechny útrapy života, protože v sobě nosí toto velké světlo. Toto je víra: být milován Bohem a nechat se milovat Bohem v Kristu Ježíši. „Nechat se milovat“ je světlem, které nám pomáhá nést každodenní břímě. A svatost není naším dílem, a to velmi nesnadným, ale je právě touto „otevřeností“: je třeba otevřít okna naší duše, aby Boží světlo mohlo pronikat dovnitř, nezapomínat na Boha, neboť právě v otevřenosti jeho světlu spočívá síla a také radost vykoupených. Prosme Pána, aby nám pomohl nacházet tuto svatost, nechat se Bohem milovat, což je povolání nás všech a naše opravdové vykoupení.

Z italštiny přeložil P. Vojtěch Kohut, OCD.

KARMEL

ČASOPIS PRO DUCHOVNÍ ŽIVOT

Vydává Českomoravská generální delegatura řádu karmelitánů v Kostelním Vydří.

Odpovědný redaktor P. Gorazd Cetkovský O.Carm.

ISSN - KARMEL 1210 - 499X

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou s. p., ředitelstvím odštěpného závodu Jižní Čechy v Českých Budějovicích, j. zn.: P - 1911 / 97 ze dne 9. dubna 1997.

Evidenční číslo: MK ČR E 13791

Starší čísla časopisu najdete na www.karmel.cz